

Cuprins

Capitolul I / DELIMITĂRI CONCEPTUALE	5
I.1. Explorarea domeniului psihologiei educației	5
I.2. Colegiul Psihologilor din România	12
Capitolul II / DEZVOLTAREA UMANĂ PE TOT PARCURSUL VIEȚII, CONCEPT-CHEIE ÎN PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI	18
II.1 Perspectiva „Life-Span Development“	19
II.2 Teorii ale dezvoltării umane și aplicații ale acestora în psihologia educației ...	23
II.2.1 Teorii ale dezvoltării afective	24
II.2.2 Teorii cognitive ale dezvoltării umane	32
II.2.3 Teorii ale dezvoltării psihosociale	34
II.2.4 Perspectiva ecologică a dezvoltării umane	41
II.2.5 Perspectiva integrală a dezvoltării umane	41
II.3 Teme contemporane de studiu în psihologia educației din perspectiva cercetării dezvoltării pe tot parcursul vieții	45
II.3.1 Sănătatea și starea de bine	45
II.3.2 Parentalitatea, coparentalitatea și educația	45
II.3.3 Contextul sociocultural și diversitatea	47
II.3.4 Politicile sociale	48
Capitolul III / ACTORI PRINCIPALI ÎN PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI	50

Capitolul IV / CERCETAREA ÎN PSIHLOGIA EDUCAȚIEI	54
IV.1 De ce este cercetarea importantă în domeniul psihologiei educației?	54
IV.2 Tipuri de cercetare în domeniul psihologiei educației.....	55
IV.3 Cercetare științifică <i>versus</i> cercetare empirică.....	56
Capitolul V / PSIHLOGIA EDUCAȚIEI TIMPURI	60
V.1 Decizia de a deveni părinte și asumarea rolului de părinte	61
V.1.1 A fi părinte în ziua de azi. Tranziția de la matricea tradițională familială la parteneriatul contemporan	62
V.1.2 Familia – produsul unui proces complex și dinamic de construcție și reconstrucție	65
V.1.3 Prevenția – modalitate de asigurare a unei funcționări adaptate și a trăinicieii vieții de familie	68
V.1.4 Dezvoltarea personală a adolescenților pentru viața de cuplu și de familie. Mic ghid pentru psihologii educaționali și consilierii psihologici.....	69
V.1.5 Parenting timpuriu. Program psihoeducațional pentru tinerii părinți....	96
V.1.6 Intervențiile psihoeducaționale destinate părinților pentru o contribuție sănătoasă la dezvoltarea identității de gen a copiilor lor.....	101
V.2 Concepția și influența ei asupra educării și dezvoltării psihologice ulterioare a copilului.....	108
V.3 Prenatalitatea și psihologia educării fătului	111
Capitolul VI / PSIHLOGIA EDUCAȚIEI ÎN CADRUL SISTEMULUI FAMILIAL	119
VI.1 Psihologia nașterii și implicațiile ei în dezvoltarea copilului.....	119
VI.2 Psihologia educării bebelușului (copilăria fragedă).....	123
VI.2.1 Dezvoltarea psihologică a bebelușului în primul și al doilea an de viață.....	124
VI.2.2 Direcții pentru psihologia educației în primii 2 ani de viață	124
VI.2.3 Intervenții în psihologia educării bebelușului.....	131
VI.2.4 Cercetarea realizată în domeniu.....	133

VI.3. Psihologia educației la vârsta copilăriei timpurii, 2–6 ani (perioada preșcolară).....	135
VI.3.1 Dezvoltarea psihologică a preșcolarilor	135
VI.3.2 Direcții pentru psihologia educației la vârsta copilăriei timpurii.....	136
VI.3.3 Intervenții în psihologia educării preșcolarului.....	144
VI.3.4 Cercetarea realizată în domeniu.....	157
VI.4 Psihologia educației la vârsta copilăriei mijlocii și târzii, 6–11/12 ani (perioada școlarității mici)	159
VI.4.1 Dezvoltarea psihologică a școlărilor mici	159
VI.4.2 Direcții pentru psihologia educației la vârsta copilăriei mijlocii.....	160
VI.4.3 Intervenții în psihologia educării școlărilor mic.....	171
VI.4.4 Cercetarea realizată în domeniu.....	187
VI.5 Psihologia educației la vârsta adolescenței. Perioada de tranziție de la copilărie la adultul timpuriu, 12–18/22 ani.....	189
VI.5.1 Dezvoltarea psihologică a adolescenților	189
VI.5.2 Anii de gimnaziu	190
VI.5.3 Anii de liceu	199
VI.5.4 Anii de studenție	207
VI.5.5 Cercetarea în domeniu	212

Capitolul VII / PSIHLOGIA EDUCAȚIEI ÎN GRĂDINIȚĂ, ȘCOALĂ ȘI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR.

Sugestii pentru educatori, învățători, profesori	214
VII.1 Evaluarea și psihodiagnoza dezvoltării cognitive, afectiv-motivaționale și comportamentale a personalității copiilor.....	216
VII.2 Evaluarea profilului cognitiv, afectiv, comportamental și de personalitate al membrilor din familiile preșcolărilor și elevilor	216
VII.3 Consilierea educațională/școlară	218
VII.3.1 Promovarea sănătății și a stării de bine la copii și adolescenți.....	218
VII.3.2 Situațiile de învățare	219
VII.3.3 Serviciile de dezvoltare personală	222
VII.3.4 Soluționarea situațiilor de risc, conflict și criză în mediul școlar	224
VII.4 Intervenția psihologică (primară, secundară) în scopul optimizării autocunoașterii și dezvoltării personale, prevenției și remiterii problemelor emoționale, cognitive și de comportament de intensitate subclinică	226
VII.5 Consilierea vocațională	239

VII.6 Consultața de specialitate oferită cadrelor didactice, părinților, personalului administrativ și liderilor comunitari	242
VII.7 Profesorul eficient, competențele sale și contribuția psihologului educațional la dezvoltarea acestora.....	243
VII.7.1 Competența pe materia de studiu	245
VII.7.2 Strategiile educaționale ale profesorilor.....	245
VII.7.3 Stabilirea de obiective și planificarea procesului educativ.....	248
VII.7.4 Competențele de gestionare a clasei.....	249
VII.7.5 Competențele motivaționale	251
VII.7.6 Competențele de comunicare.....	254
VII.7.7 Competențele de evaluare.....	256
Capitolul VIII / PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI ȘI VALENȚELE EI ÎN CLINICA DE PEDIATRIE	259
Capitolul IX / PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI ADULTULUI	266
IX.1 Dezvoltarea psihologică a adultului	267
IX.2 Direcții și intervenții în psihologia educării adultului.....	267
Capitolul X / PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI ÎN GERONTOLOGIE.....	282
X.1 Dezvoltarea psihologică a vârstnicului.....	283
X.2 Direcții de acțiune în psihologia educației la vârsta a treia	283
Bibliografie selectivă	291

Capitolul I

DELIMITĂRI CONCEPTUALE

CONȚINUT

I. 1. Explorarea domeniului psihologiei educației

II. 2. Colegiul Psihologilor din România – Comisia de psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională

OBIECTIVE

Dobândirea unor idei fundamentale despre domeniul psihologiei educației

Informații de bază pentru practica psihologilor educaționali în România

I.1 Explorarea domeniului psihologiei educației

Psihologia

„Domeniul analizei legilor și faptelor psihice ce se exprimă prin procese, trăsături, stări, caracteristici și structuri psihice, dezvoltarea acestora în vederea înțelegerii și folosirii lor în practica formativă și de ameliorare a naturii umane. Psihologia are în atenție comportamentele umane și structura motivațiilor care le animă. Studiind caracteristicile psihice, psihologia diferențiază caracteristicile de fond ale personalității, dar și cele individual diferențiale, atât în ceea ce privește organizarea specifică a însușirilor psihice ce o definesc, cât și în ceea ce privește investițiile psihice ce o caracterizează pe aceasta.“

Ursula Șchiopu (coord.), *Dicționar de psihologie*

Educația

„Fenomen social de dezvoltare, formare, constituire a oamenilor ca subiecți ai acțiunii, cunoașterii și valorilor, prin comunicare și exercițiu, prin modelarea comportamentului lor și integrarea în activitatea și relațiile sociale.“

Paul Popescu Neveanu, *Dicționar de Psihologie*

Funcțiile educației:

1. Educația vehiculează experiența socială, fiind în acest context angajată în formarea personalității complex dezvoltate.
2. Educația are o funcție cognitiv-informațională, vehiculând informații din toate domeniile.
3. Educația are funcții formative privind conduitele de rol și de statut.
4. Educația are funcții economice – există nu numai costuri și amortizări ale costurilor de educație, ci și beneficii pe ansamblul progresului social:
 - prin învățarea de tehnici și tehnologii moderne are loc creșterea productivității;
 - printr-o orientare și selecție profesională a tinerilor și prin reconversie profesională crește cota de beneficii, adăugând productivității un spor (ce reprezintă cunoștințele mai bogate, inteligența și aptitudinile încorporate în muncă).
5. Educația are o funcție axiologică prin faptul că oferă criterii de ierarhizare a valorilor și de integrare a propriilor capacități în optica socială și în modificările acesteia.

Tipuri de educație:

Educația timpurie

- Se realizează de la cea mai fragedă vârstă până la perioada terminării școlarității.
- Factorii principali ai educației sunt de natură internă (bio-psiho-individuală) și externă (familia și instituțiile de învățământ).

Scopul:

- Înzestrarea cu comportamentele și atitudinile de bază necesare integrării tinerilor în societate.

Educația adulților (educația pe tot parcursul vieții)

- Se desfășoară ca proces permanent, după terminarea școlii.

- Factorii principali externi ai educației sunt instituțiile de învățământ, instituțiile de training și formare personală, diverse instituții culturale. Accesul la acești factori de educație este condiționat de nevoia de autodezvoltare și autotransformare a fiecărui individ, precum și de nevoile evolutive ale societății pe ansamblu.

Scopul:

- Perfecționarea comportamentelor specifice diferitelor activități și creșterea adaptabilității socio-profesionale, culturale și emoționale a individului, precum și dezvoltarea spirituală a acestuia.

Psihologia educației este parte componentă, alături de psihologia învățării, a psihologiei pedagogice.

Psihologia pedagogică este o disciplină de graniță care studiază, din perspectiva psihologiei dezvoltării, procesul instructiv-educativ, cu scopul de a-i spori eficiența. Ea are în atenție probleme de motivație a învățării – caracteristici ale formării conceptelor la diferite discipline, dar și formarea capacităților intelectuale, dezvoltarea intereselor, stimularea formării aptitudinilor etc.

Psihologia pedagogică este o ramură aplicativă extrem de importantă a psihologiei. Datele ei de cercetare sunt indispensabile găsirii acelor soluții care să asigure progresul educativ în context individual și social.

Psihologia învățării se ocupă de studierea domeniului învățării, descoperirea și validarea acelor metode și tehnici care să faciliteze însușirea noțiunilor și formarea capacităților de orice tip. De asemenea, elaborează metode de predare, fixare și control, de organizare a muncii în școală și a studiului individual și de grup.

Psihologia educației apare, astfel, ca fiind acea componentă a psihologiei pedagogice care are în atenția sa identificarea și experimentarea de metode și tehnici de formare și optimizare a dezvoltării personalității umane în toate etapele sale de evoluție, pe tot parcursul vieții.

Această ramură a psihologiei îi specializează pe studenți în înțelegerea procesului de predare-învățare-dezvoltare în context educațional, context care apare pe tot parcursul vieții și asigură accesul omului la un stadiu evolutiv superior.